

TÂRGOVIȘTE – REȘEDINȚA DOMNEASCĂ A ȚĂRII ROMÂNEȘTI (SEC. XIV - XVIII)

dr. Maria GEORGESCU

Târgoviște a fost reședință domnească și capitală a Țării Românești timp de peste trei secole, cu unele întreruperi.

Orașul Târgoviște este rezultatul unui proces mixt de transformare a unei așezări din secolele VII- IX, atestată de descoperirile arheologice din secolele X-XIII până la începutul secolului al XIV-lea. Acesta a constituit nucleul viitorului oraș, cu o evoluție rapidă de urbanizare ca urmare a existenței unui mai vechi târg periodic, urmat de stabilirea aici a unei reședințe domnești. Aceste căi au contribuit la dezvoltarea orașului, care a căpătat un important caracter urban în calitatea sa de reședință domnească și apoi de capitală a Țării Românești.¹⁾

Orașul beneficiind de o favorabilă poziție geografică s-a dezvoltat pe malul râului Ialomița, la punctul de întâlnire al dealurilor subcarpatice cu câmpia română. Tot pe aici trecea drumul comercial al Țării Românești care lega Transilvania de Dunăre, pe la Rucăr – Câmpulung – Târgoviște – Târgșor-Brâila.

Importanța poziției strategice a orașului o constituie faptul că este situat în preajma munților, aflându-se în mijlocul țării, mai departe de amenințarea turcească decât orașul București și într-o poziție favorizată de natură, teritoriul său fiind protejat împotriva unui atac, de păduri, ape curgătoare și mlaștini.²⁾

Mutarea reședinței domnești la Târgoviște a atras pe marii boieri ai țării, pe slujitorii și dregătorii domnești (care își construiesc clădiri de locuit și numeroase biserici), contribuind la dezvoltarea orașului ridicând importanța, precum și populația acestuia. În noua capitală se așează și meșteșugari, negustori și numeroși târgoveți, care au avut un important rol în intensificarea activității economice.

O dată cu lucrările de construcție la Curtea domnească și de permanentă

amplificare și înfrumusețare a acesteia, domnia inițiază și construirea unor biserici atât în Târgoviște cât și în împrejurimi sau numai le repară pe cele deja existente.

Complexul aulic de la Târgoviște exista din timpul domniei lui Mircea cel Bătrân (1386-1418) (conceput de domnitor ca un complex de clădiri destinate pentru locuința sa, a curtenilor și slujitorilor săi, casele domnești și biserica au fost înconjurate de un zid de incintă prevăzut cu turnuri de apărare), figurând ca cea de-a doua reședință domnească a Țării Românești după Curtea de Argeș, ca urmare a asocierii la domnie a fiului domnitorului Mihai I (1391-1420).

Prima mențiune documentară despre Târgoviște reședință domnească și capitală, înlocuind astfel Curtea de Argeș datează din anul 1396 și este cuprinsă în memorialul de călătorie al lui Johann Schiltberger, participant la bătălia de la Nicolope: „Am fost în Țara Românească și în cele două capitale ale ei, care sunt numite Argeș și Târgoviște“.³⁾

La începutul secolului al XV-lea Târgoviște este considerat oraș, iar așezarea aici a reședinței domnești a contribuit la dezvoltarea rapidă a vieții urbane. Documentul prin care domnitorul Mircea cel Bătrân acorda privilegii negustorilor lioveni în anul 1403, ne precizează faptul că Târgoviște era singurul oraș unde se plătea vamă.⁴⁾ Un alt document emis între anii 1417-1418 atestă că Mihail I voievod fiul și asociatul la domnie al lui Mircea cel Bătrân, își avea reședința la Târgoviște: „din însuși casele domniei mele și din însuși orașul domniei mele Târgoviște“⁵⁾; de aici acorda unele danii mănăstirilor Cozia și Cotmeana, iar documentul lui Dan al II-lea (1422-1431), din anul 1424 este dat „în orașul domniei mele, la Târgoviște“.⁶⁾

Începând din 1418, Târgoviște rămâne singura reședință domnească și capitală a țării, iar din 1465 Bucureștiul devine, la rândul său, cea de-a doua capitală.

În secolul al XV-lea, Târgoviște devine un simbol al luptei poporului nostru pentru independența țării. Pe Ialomița au obținut victorii împotriva turcilor, Mircea cel Bătrân, în 1397 și Iancu de Hunedoara la 2 septembrie 1443⁷⁾, iar Vlad Țepeș (1456-1462, 1476) învinge în apropierea orașului, în iunie 1462 pe cuceritorul Constantinopolului sultanul Mohamed (Mehmet) al II-lea,⁸⁾

La sfârșitul secolului al XV-lea au fost inițiate lucrări de construcție de către Vlad Călugărul, care aduce în anul 1494, în orașul de scaun pe meșterul sibian Michel pentru a zidi „o cetate sau un castel“ (probabil o fortificație a Curții domnești).⁹⁾

Stabilitatea politică din timpul domniilor lui Radu cel Mare și al lui Neagoe

Basarab a înlesnit avântul economic și cultural al țării. În secolul al XV-lea din reședința domnească de la Târgoviște, Radu cel Mare (1495-1508), Neagoe Basarab (1512-1521), Radu de la Afumați (1522-1529) și Pătrașcu cel Bun (1554-1557), stabilesc relații și încheie alianțe cu celelalte țări românești. La Târgoviște, în aprilie 1522, Radu de la Afumați poartă împotriva turcilor unul dintre cele 20 de războaie ale sale.

Mutarea sediului Mitropoliei țării în anul 1520, în vremea domniei lui Neagoe Basarab, de la Argeș la Târgoviște, unde a rămas nestrămutat până în anul 1668, când se mută la București a permis creșterea însemnătății politice a reședinței domnești de aici.

Dintre călătorii străini care vizitează reședința domnească și capitala țării în această perioadă menționăm pe Anton Verancsics (Verantio)¹⁰⁾, care descrie astfel Târgoviștea: „În Țara Românească, Târgoviște (Tergovistum) este singurul oraș mai însemnat, destul de întins și capitală a țării“; Felix Petančić¹¹⁾ ne relatează că: „Târgoviște“ (Targovisius) este „capitala românilor (Metropolis Valachorum) și reședința oșebită a domnilor...“.

Padovanul Francesco de la Valle¹²⁾ ne prezintă orașul astfel: „Târgoviște (Tragovista) este un oraș nu prea mare așezat în șes și înconjurat de ziduri. Castelul din acel oraș, în care locuiește domnul țării, e împrejmuit cu pari de stejar foarte groși. Mănăstirea Dealu este descrisă astfel: „pe un deal în fața orașului se află o mănăstire, mai degrabă o abație foarte mare...“, iar Pierre Lescalopier¹³⁾ ne spune că: „... la Târgoviște, acolo este capitala (Metropolitaine) Țării Românești unde palatul principelui este întărit numai cu garduri mari“. Sebastian Münster¹⁴⁾ face precizarea că: „Târgoviște, în vorbirea obișnuită Tervis, capitala Țării Românești (Metropolis Valachorum) și cetatea de scaun a domnilor este inaccesibilă...“

Petru Cercel (1583-1585) readuce reședința domnească la Târgoviște, amplifică Curtea domnească și inițiază noi lucrări de construcții și fortificații, construind un palat și biserica mare domnească, înființează prima fonderie cunoscută în Țara Românească și amenajează frumoase grădini în apropierea palatului.

Călătorii străini care vizitează reședința domnească de la Târgoviște în această vreme remarcă mărirea acesteia. Genovezul Franco Sivori¹⁵⁾ ne relatează următoarele: „Sosind luna februarie a anului 1584, înălțimea sa a hotărât să-și schimbe reședința sa și să se retragă într-un oraș numit Târgoviște), la o depărtare de o zi și jumătate de București, fiind un loc mult mai ales și mai la îndemână, unde își aveau pe vremuri reședința principii“.

Schiltberger.

Ein wunderbarliche / vnd kurtzweilige
Histori/ wie Schiltberger / einer auß der Stat München
in Bayern / von den Türcken gefangen / in die Heyden-
schafft gefüret / vnd wider heimkommen.

Item / was sich für Krieg / vnd wunderbarlicher thaten /
dieweyl er inn der Heydenschafft gewesen / zuge-
tragen / ganz kurtzweylich zu lesen.

Inhalt vnd nutz diser Histori / findet man
dem nachstfolgenden berich.

Foaie de titlu a memorialului de călătorie a lui J. Schiltberger (după Călători străini
în Țările Române, vol. I, p. 79, reproducă după C. Karadja,
Die ältesten gedruckten Quellen Zur Geschichte der Rumänen, București, 1934, p. 117. fig. 3)

Curtea domnească ne este astfel descrisă: „Palatul principelui clădit de strămoșii săi, este de proporții mari și de o arhitectură îngrijită; a fost de îndată mărit de către înălțimea sa care i-a adăugat camere frumoase și mândre. A pus să se facă cu mare osteneală și cheltuială, pe esplanadă, o fântână, aducând apa de la un izvor depărtat de oraș cu nu mai puțin de patru mile, trecând-o pe sub pământ prin niște jgheaburi groase din lemn de brad; principele a pus în același timp să se înalțe o biserică frumoasă alături de palat, astfel că pe un pod acoperit, înălțimea sa intra în biserică din camerele sale, fără să fie văzut. A pus să se facă apoi niște cuști nespuse de mari și frumoase pentru a ține sălbăticiuni și mândre grădini italienești, care erau așezate chiar lângă palat“.

Francezul Jacques Bongars¹⁶⁾ relatează în anul 1585, că: „Petru Vodă a făcut la Târgoviște un palat mic dar frumos“.

Domnitorul Mihai Viteazul (1593-1601) a înălțat prestigiul capitalei de la Târgoviște prin victoria împotriva turcilor din 18 octombrie 1595 și prin concentrarea în acest loc a acțiunilor diplomatice menite să asigure unirea politică a celor trei țări românești.¹⁷⁾ (semnarea tratatului de alianță dintre Mihai Viteazul și boierii săi cu delegații împăratului Rudolf al II-lea s-a făcut la mănăstirea Dealu).

Mihai Viteazul își stabilește reședința domnească la Târgoviște după eliberarea orașului ocupat de Sinan Pașa, luând în acest scop măsuri urgente de refacere a orașului. Curtea domnească rămâne în aceste împrejurări nevătămată ca și fortificațiile adăugate în acel an.

Domnia a rămas la Târgoviște până în anul 1526, (când domnitorul Alexandru Coconul (1623-1627) mută din nou reședința domnească la București) contribuind prin aceasta la dezvoltarea orașului.¹⁸⁾

Informații interesante despre evenimentele petrecute la Târgoviște în vremea lui Mihai Viteazul, precum și despre fortificațiile de aici ne oferă relatările călătoriilor: Giuseppe Pisculo¹⁹⁾, Petru Pellérdini²⁰⁾ și Filippo Pigafetta²¹⁾.

Domnia lui Matei Basarab (1632-1654) a însemnat o epocă de mare înflorire economică și cultura a reședinței domnești de la Târgoviște.

În timpul lui Matei Basarab se înregistrează o perioadă remarcabilă prin realizări ctitoricești, cât și refacerea sau repararea a celor din epocile anterioare.

Casele domnești au fost refăcute, iar în imediata apropiere a incintei dinspre lunca Ialomiței a fost ridicată clădirea unei băi cu aburi. Matei Basarab a întărit și amplificat fortificațiile orașului, care s-au păstrat până în zilele noastre. Lucrările întreprinse de domnitorul Matei Basarab sunt consemnate și în Cronica țării

(Letopiseșul Cantacuzinesc) astfel: „Și s-au îndemnat Matei Vodă de au făcut cetatea Târgoviștei die iznoavă, leatul 7153 (1645)“.²²⁾

Reședința domnească de la Târgoviște este descrisă cu admirație de călătorii străini, Petru Bogdan Bacsic, Marco Bandini, Paul din Alep și Clas Brorrson Ralamb.

Petru Bogdan Bacsic²³⁾ spune despre Târgoviște că este „orașul în care își are reședința domnul Țării Românești“, iar Curtea domnească ne-o descrie astfel: „casele și palatul domnului sunt încăpătoare. Curtea domnului este chiar mare, înconjurată toată cu ziduri, având porți de fier; deasupra porții un turn mare, iar de o parte și de alta a porții stau străjile ziua și noaptea. Lângă palat în partea de sus, pe malul râului se află grădina domnului...“

Marco Bandini²⁴⁾ afirma despre Târgoviște că este „capitala Țării Românești“, iar Paul din Alep²⁵⁾ remarcă amploarea curții din Târgoviște între anii 1653-1658: „Curtea domnului Țării Românești este mare și înconjurată cu un zid de piatră; un râu curge la capătul ei, biserica, la care ajungi pe o scară, este foarte mare; este așezată în mijlocul curții. Este împărțită în trei părți: partea exterioară cuprinde arcadele nartexului, apoi ajungi printr-o a doua ușă în partea a doua a bisericii, unde se află mormintele domnilor; apoi se intră printr-o a treia ușă în naosul bisericii, care este o încăpere foarte veche. deasupra ei sunt cupolele înalte și este înconjurată de strane“.

Un alt monument al curții descris de Paul din Alep este și Turnul Chindiei pe care ni-l prezintă astfel: „În mijlocul acestei curți este un turn de piatră, mare și înalt, care ne-a uimit prin înălțimea lui; acolo se află orologiul orașului și acolo stau de strajă mulți paznici“.

În aceeași relație de călătorie sunt menționate și „băile turcești ridicate de voievod pe malul Ialomiței“.

Orașul Târgoviște în relatarea lui Paul din Alep „este un oraș mare cam cât Alepul sau Damascul“, iar Matei Basarab „îl înconjurase cu o palancă de lemn și cu un șanț“; face precizarea că „în acest oraș Târgoviște, sunt peste optzeci de biserici și mănăstiri cele mai multe (sunt clădite din) piatră“.

O interesantă descriere a bisericii mănăstirii Stelea o datorăm aceluiași călător care ne spune că „... biserica Stelea este mare și înconjurată cu ziduri de piatră... Biserica amintită este foarte mare și înaltă, are două turle zvelte (deasupra cărora se ridică) multe cruci. Tâmpla este o lucrare rusească. (Biserica) este foarte bine luminată și are trei uși“.

Prețioase mărturii găsim în aceeași relatare atât despre palatul mitropolitan, cât și despre biserica mitropoliei, înconjurată de o grădină cu flori pe care o compară cu Sf. Sofia relatând că „... este impunătoare și în stilul Sf. Sofiei. Este împărțită în trei părți: prima este pronaosul, foarte spațios și cu multe cupole, de aici se intră printr-o a doua ușa în nartex, de asemenea spațios și frumos; apoi se intră printr-o a treia ușa chiar în mijlocul (bisericii) care este foarte mare. Turla este măreață prin înălțimea și deschiderea ei... (Biserica) are trei altare înalte și mari. Iconostasul, crucea răstignirii și crucea cea mică sunt minunate. De jur împrejur se găsesc multe ferestre, iar în turla (sunt) ferestre mici și rotunde.“

Clas Brorson Ralamb²⁶⁾ ne descrie sala de audiențe din palatul domnesc care „avea pereți îmbrăcați în damasc și geamuri de sticlă“. Pentru aceeași perioadă informații despre Curtea domnească din Târgoviște ne oferă și un manuscris latin²⁷⁾ aflat în colecțiile bibliotecii Batthyaneum din Alba Iulia; în care se relatează că reședința principilor ocupă centrul și este o clădire mare; „Pe din jos, în întreaga clădire, se află pivniți foarte bune, iar pe dinafară, pe o scară dublă se face urcarea la un balcon aproape regesc, susținut de coloane foarte mari, artistic sculptate, din câte o singură piatră... Pardoseala o are din marmură... În partea de nord se vede un tum înalt, unde erau închisorile, și lângă el îndată un paraclis mic“. Între anii 1653-1658) orașul Târgoviște devine teatrul evenimentelor legate de cele două răscoale ale lefeگیilor (seimenilor), de moartea domnitorului Matei Basarab, de înscăunarea lui Constantin Șerban (1654-1658), apoi de jaful turco-tătar din anul 1658, cu prilejul instalării în scaunul țării a lui Mihnea al III-lea (1658-1659).

Domnia lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714), a însemnat refacerea orașului Târgoviște și restabilirea aici a reședinței domnești. Epoca lui Constantin Brâncoveanu a constituit ultima etapă de reafirmare a orașului Târgoviște ca centru cultural și artistic remarcabil.

Domnia desfășoară o intensă activitate constructivă, urmată de marea boierime și negustorime, mai ales în domeniul arhitecturii civile, activitate consemnată de izvoarele scrise, dar și prin existența numeroaselor urme de ziduri păstrate documentar în vatra orașului medieval.²⁸⁾

Curtea Domnească din Târgoviște cunoaște o ultimă perioadă de renaștere în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, care restaurează vechea reședință domnească, dăruind în anul 1659 de Gheorghe Ghica, din ordinul Porții spre a-i sili pe domni să-și aibă reședința numai la București, pe considerentul că Târgoviștea

devenise centrul rezistenței antiotomane, după cum relatează cronica țării: „Împărăția au trimis poruncă la Ghica Vodă, de au surpat cetatea din Târgoviște“.²⁹⁾

În cronica lui Radu Greceanu³⁰⁾ se spune că, în al patrulea an de domnie (1692), vara, domnul venind la Târgoviște „ne mai putând lăsa un scaun ca acela vechiu duple la strămoșii mării sale să stea pustiu... pus-au de au curățit casele domnești din Târgoviște și s-au apucat a le drege, ispravnic făcând pe Mihai Cantacuzino vel spătar și toată orânduiala făcând să se apuce de lucrul caselor să le facă“.

Astfel între anii 1692-1695 se încheie refacerea caselor domnești, unindu-se cele două corpuri de clădiri. În anul 1694 a fost refăcută și împodobită baia domnească, iar în anii 1697-1698 s-a construit un foișor (chioșc) pe malul iazului, în mijlocul minunatelor grădini, care devin element peisagistic predominant. În anul 1699 „la culesul viilor“ s-au terminat lucrările la biserica domnească, ce avea să fie repictată adăugându-i-se un frumos iconostas..

Pentru executarea lucrărilor, domnitorul a pus un bir special, numit „rânduiala birului ce s-au scos pentru cheltuielile caselor domnești și pentru lucrul viilor domnești“.³¹⁾

În anul 1702 s-au construit și alte clădiri: un „slovn“, o casă a surlarilor (trâmbițașii care însoțeau alaiurile domnești) precum și alta pentru iazagiu (secretarul de limbă turcă al domnitorului) și doctor, toate aflate în cuprinsul curții domnești, între incinta bisericii Sfânta Vineri și cea a Bisericii domnești.

În afara acestor lucrări se repară turnul de intrare, ce servea drept clopotniță, de asemenea au fost refăcute din zidărie, încăperile corpului de gardă, alăturate turnului-clopotniță, cât și biserica-paraclis, ce va fi destinată doamnei și suitei sale.

Pentru a conferi strălucire interioarelor palatului domnesc au fost aduse de la Constantinopol covoare și perdele, iar de la Veneția oglinzi și mobilier.

Refăcut în „stil brâncovenesc“, palatul domnesc este descris în anul 1702 de arheologul E. Chișhull³²⁾ astfel: Palatul principelui seamănă mult, ca formă și înfățișare cu cel din București, numai că are avantajul de a-i fi alăturată o grădină mult mai frumoasă și un frumos foișor de piatră pentru vară“. La Motraye³³⁾, care îl vizitează în anul 1714, apreciază partea palatului înnoit de Constantin Brâncoveanu și pictura frumoase biserici a curții.

O dată cu moartea tragică a domnitorului Constantin Brâncoveanu se încheie perioada voievodală a Târgoviștei. În timpul războiului turco-austriac din anul 1737

au fost incendiate curtea domnească, mitropolia, bisericile precum și numeroase case ale târgoveților.³⁴⁾

Părăsirea definitivă a reședinței domnești de la Târgoviște a avut drept consecință mutarea marilor boieri, a negustorilor și meșteșugarilor la București, iar călătorii străini nu mai vedeau orașul înfloritor de altă dată.³⁵⁾

Domnitorii fanarioți nu au acordat interes fostei capitale de la Târgoviște, astfel că în anul 1813, vel-vornicul Isaac Ralet obținea de la domnitorul Ion Caragea terenul curții domnești.³⁶⁾

Singurul monument care s-a bucurat în continuare de oarecare atenție a fost biserica domnească, căreia i s-au făcut reparații în anii 1735-1737 etc.³⁷⁾

Reședința domnească și capitală a Țării Românești secole de-a rândul, orașul Târgoviște oferă posibilitatea cunoașterii unor aspecte importante ale vieții politice, economice, sociale și cultural-artistice a societății medievale românești.

NOTE

1. N. Stoicescu, C. Moisescu, *Târgoviștea și monumentele sale*, Edit. Litera, Buc. 1976, p. 8; C. Moisescu, *Târgoviște. Monumente istorice și de artă*, Edit. Meridiane, Buc., 1979, p. 9 cf. N. Constantinescu, *Contribuții arheologice asupra curții domnești din Târgoviște*, S.C.I.V., XI, 1964, nr. 2, p. 235; I. Chicideanu, *Săpăturile arheologice de la biserica Târgului. Raport preliminar*. în „Scripta Valachica“, nr. 4, Tgv., 1973, p. 170-171.

2. N. Stoicescu, C. Moisescu, *Târgoviștea*, p. 8.

3. În prima sa călătorie în Țara Românească, călătorul bavarez Johann Schiltberger (n. 1381-m. după 1438) a vizitat orașele Argeș (Agrich), Târgoviște (Türkoich) și Brăila, în *Călători străini despre Țările Române*, vol. I, Volum îngrijit de Maria Holban, Edit. Științifică, Buc., 1968, p. 30.

4. N. Panaitescu, *Mircea cel Bătrân*, Buc. 1944, anexa II, p. 353.

5. Document slav, Arhivele Naționale, *Condica Mănăstirii Cozia*, ms. 712, f. 251-253 și Biblioteca Academiei Române, ms. 5236, f. 215-216, ed. *Documenta Romaniae Historica*, B. I. Buc., 1966, p. 83-84.

6. Document slav de la Dan al II-lea, Arhivele Naționale, *Condica mănăstirii Cozia*, ms. 712, f. 253 și Biblioteca Academiei Române, ms. 5236, f. 217-218, *Documenta Romaniae Historica*, p. 102-103.

7. Stoica Nicolaescu, *Documente slavo-române*, Buc., 1905, p. 4.
8. N. Stoicescu, *Vlad Țepeș*, Buc., 1976, p. 113; C. Moisescu, *Târgoviște*, p. 13.
9. „O cetate sau un castel“ construit la Târgoviște de meșteri sibieni, Document german din Arhivele Sibiului, ed. Zimmerman, *Das Archiv der Stadt Hermannstadt*, Sibiu, 1901, p. 58.
10. Anton Verancsics (Verantio) (1504-1543), *Descrierea Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești, după 1549*, în *Călători străini*, vol. I, p. 404.
11. Felix Petancic (circa 1445-după 1517), *Ibidem*, vol. I, p. 444.
12. Francesco della Valle, Padovanul - (I - după 1545), *Relația călătoriilor din 1532 și 1534 în Țara Românească și Transilvania*, *Ibidem*, vol. I, p. 322.
13. Pierre Lescalopier (după 1550- după 1597), *Călătoria în Țara Românească și Transilvania, 16 iunie-16 august 1574*, *Ibidem*, vol. II, Buc. 1970, p. 509.
14. Sebastian Münster (1489-1552), *Cosmografia*, *Ibidem*, vol. I, p. 504.
15. Franco Sivori (c. 1560/ - după 1589), *Despre plecarea spre Țara Românească, Mutarea reședinței la Târgoviște*, în *Ibidem*, vol. III, Buc., 1971, p. 12.
16. Jacques Bongars, *Ibidem*, vol. III, p. 677.
17. N. Stoicescu, C. Moisescu, *Târgoviștea*, p. 22.
18. C. Moisescu, *Târgoviște*, p. 18.
19. Giusepe Pisculo (?- după 1594), *Despre fortificațiile lui Sinan, 1595; „Fortul de la Târgoviște ridicat de Sinan de la 30 august până la 15 octombrie are de jur împrejur o mie de brațe pe partea dinăuntru fiind măsurat astfel de pe valul de pământ. Are un turn nu prea înalt cu patru săculașe deasupra și cu gabioanele sale care nu erau încă umplute, căci nu le terminaseră, poate după cum cred eu, din lipsă de timp șanțul rămăsese în multe locuri încă prea puțin săpat“*, *Călători străini*, vol. III, p. 630-631.
20. Petru Pellérdini (?- după 1596), *Despre campania lui Sigismund, 1595, noiembrie 1*, *Ibidem*, vol. III, p. 622.
21. Filippo Pigafetta (1533-1604), *Către Belisarie Vinta, Cancelarul marelui duce de Toscana, 1595, octombrie 18, Târgoviște*: „În această cetate se află biserica nouă a Sf. Francisc unde stau câțiva călugări și palatul domnesc care a rămas nevătămat împreună cu biserica; toate celelalte au fost prefăcute în cenușă, afară de biserica mitropoliei, mare și bogată, în care slujesc preoți români de religie ortodoxă“, în *Ibidem*, vol. III, p. 551.

22. *Letopisețul Cantacuzinesc*, ed. C. Grecescu, D. Simionescu, Buc., 1960, p. 106.
23. Petru Bogdan Backsić (c. 1601-1674), *Călătoria în Țara Românească, Călători străini*, vol. V, Buc., 1973, p. 213.
24. Marco Bandini (1593 ?- 1650), Marco Bandini către Ingoli secretarul congregației De Propaganda Fide, 1644, noiembrie 9, Iași, în *Ibidem*, vol. V, p. 311.
25. Călătoria lui Paul de Alep, Târgoviște. Curtea Domnească. Bisericiile și palatele, în *Ibidem*, vol. VI, Partea I, Buc., 1976, p. 110-11, 107, 118-119.
26. Clas Brorsson Ralamb (1622-1698), Călătoria în Țara Românească, *Ibidem*, vol. V, p. 610.
27. Manuscris latin, Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia trad. M. Georgescu, *Constantin Brâncoveanu și Târgoviștea*, în „Valachica“, I, 1969, Tgv., nr. 1, p. 164.
28. C. Moiescu, *Târgoviște*, p. 20-21.
29. Mărturiile comisului Iștoc. Un fragment de cronică, 1659-1664, Biblioteca Academiei Române, ms. 5367, f. 76, ed. C. Greceanu, „Revista istorică română“, 8, 1938, p. 92; *Cronicari munteni*, vol. II, Buc., 1961, p. 68.
30. Radu Greceanu, *Istoria domniei lui Constantin Basarab Voievod (1688-1714)*. Studiu introductiv și ed. critică întocmite de A. Ilieș, Buc., 1970, p. 92.
31. *Condica de venituri și cheltuieli a visteriei de la leatul 7202-7212 (1694-1704)*, ed. C. D. Aricescu, Buc., 1873, p. 267, 87, 122, 288, 38, 644, 672.
32. Edmund Chishull (1670-1733), Călătoria în Țara Românească și Transilvania, în *Călători străini*, vol. VIII, Buc., 1983, p. 200.
33. A de la Motraye, *Travels in Europa, Asia und part of Africa*, II, London, 1723, p. 172.
34. C. Moiescu, Târgoviște, p. 22, cf. Chesarie Dapontes, *Ephemerides daces*, II, p. 34.
35. *Ibidem*.
36. V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, vol. X. A. p. 207-208.
37. Arhivele St. Dâmbovița, Fond. *Primăria orașului Târgoviște*, dosar. nr. inv. 70/1847, f. 13-14.

